

Regest: Celsus Bullarium (1782), s. 140, nr 8.

Om bullan se T. Höjer, Studier i Vadstena klostrets och birgittinordens historia (1905), s. 95–96.

Urbanus^a episcopus seruus seruorum Dei dilectis in *Christo* filiabus · abbatisse et conuentui monasterij sancte Marie in Watzsteno^b sub regula sancti Augustini et uocabulo sancti Saluatoris uiuentibus Lincopensis^c diocesis salutem et apostolicam benedictionem · Religionis zelus et regularis obseruancia, que, sicut accepimus, in monasterio uestro uigent, meritaque uestre deuocionis · quam eiectis^d mundanis illecebris virtutum Domino uite spiritualis exercicio sub perpetua clausura exhibetis, nos inducunt, ut uos specialibus gracijs et priuilegijs muniamus. Hinc est, quod nos uestris ac dilecte in *Christo* filie nobilis mulieris Catherine recolende memorie Birgitte^e relicte quondam Vlfonis^f de Vlfasom militis vidue nate supplicationibus inclinati uos et monasterium uestrum premissorum intuitu specialis fauoris et gracie prosequi uolentes / ut quartam vel quamcumque aliam partem seu porcionem de iure vel ex consuetudine debitam episcopis pro tempore existentibus vel curatis aut parrochialibus vel matricibus ecclesijs seu alijs quibusuis locis vel personis / de hijs, que uobis seu monasterio uestro qualitercumque donari vel legari seu relinquere in testamento vel alijs vltimis uoluntatibus contigerit, nec de funeralibus aut racione sepulture seu alias quouismodo dimissis, oblati vel donati, non obstantibus constitutionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus quibuscumque · donec forte tantum ipsius monasterij uestri^g redditus et facultates excreuerint, quod ex illis sufficienter sustentari possitis, nullatenus soluere teneamini, uobis et dicto monasterio uestro presencium tenore concedimus de gracia speciali · Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre^h concessionis infringere · vel ei ausu temerario contraire. | Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius se nouerit incursum. Datum Rome apud sanctam Mariam in Transtiberim ij nonas Januarii, pontificatus nostri anno primo.ⁱ

Rubrik i A: Littera bullata Urbani vj, quod monasterium quartam vel quamcumque aliam partem seu porcionem non tenetur curatis seu ecclesijs vel alijs quibuscumque persoluere et donare.^j

^aPriuilegium quod monasterium non tenetur soluere quartam et cetera i *marginalen A*. ^bVatzsteno B. ^cLincopensis B. ^dSå B; eiectis överstruket och relictis tillagt i *marginalen av senare hand A*. ^eByrgitte B. ^fVlfonis B. ^gSå B; så efter rättelse, sannolikt från tantum A. ^hPå rasur A. ⁱHärefter styckeavslutande tecken (fem punkter i korsformation) A. ^jHärefter styckeavslutande tecken (fem punkter i korsformation) A.

9895

1379 januari 4

Kyrkan Santa Maria
in Trastevere i Rom

Påven Urban VI tillskriver ärkebiskopen (Birger Gregersson) i Uppsala samt biskoparna (Nils Hermansson) i Linköping och (Tord Gunnarsson) i Strängnäs och meddelar att han efter klagomål från abbedissan och systrakonventet i S:ta Marias kloster i Vadstena i Linköpings stift av augustinregeln, av den orden som kallas den helige Frälsarens, fått veta att både andliga och världsliga personer av olika dignitet lagt beslag på klostrets

borgar, byar, jordlotter, hus, egendomar, avgifter, avkastning, skatter och inkomster och annan rörlig och fast egendom, såväl andlig som världslig, som hör till abbedissan och konventet. Flera personer har också varit medhjälpare till att så skett; vidare har flera skadat abbedissans och konventets egendom, såväl fast som rörlig, andlig som världslig. Abbedissan och konventet menar att det är besvärligt att vända sig till påven för att lösa alla tvister. Därför uppdrar påven åt brevmottagarna, vilka enskilt eller tillsammans utsetts till (klostrets) konservatorer och domare, att inte tillåta att abbedissan och konventet utsätts för sådana illgärningar, vidare att genom kyrklig bestraffning tillrättvisa gärningsmännen, även med hjälp av den världsliga makten om så skulle bli nödvändigt. Detta ska inte hindras av påven Bonifatius VIII:s bestämmelse om att ingen kan kallas till domstol utanför sin stad och sitt stift etc. eller av andra bestämmelser utfärdade av tidigare påvar. Slutligen bestämmer påven att vem som helst av brevmottagarna kan fullfölja ett rättsfall som påbörjats av någon annan, även om denne blivit förhindrad av skäl som inte är kanoniskt giltiga. Dessa ska från brevets datum ha fullmakt att driva rättsfallet i de övriga ställe utan förhinder av annan bestämmelse angående konservatorer.

Avskrifter: [A] i vidimation 1403 14/1 (SD nr 268), Sv. Riksarkivet; [B] i Liber privilegiorum monasterii Vadstenensis, hs A 19, fol. 29v–30v, Sv. Riksarkivet; [C] i hs A 22, fol. 8r–9r, Kungl. biblioteket, Stockholm.

SDHK nr 11403.

Regest: RPB nr 1395.

Om bullan se T. Höjer, Studier i Vadstena klostret och birgittinordens historia (1905), s. 95 med not 2; L.-A. Norborg, Storföretaget Vadstena kloster (1958), s. 51; T. Nyberg, Birgittinische Klostergründungen des Mittelalters (1965), s. 63 f.

För formuläret jämför DS nr 9463 och 9464.

Urbanus^a episcopus seruus seruorum Dei · venerabilibus fratribus archiepiscopo Vpsal-
 ensi et Lincopensi^b ac Strengeniensi^c episcopis salutem et apostolicam benedictionem. Mili-
 tanti ecclesie licet immeriti · disponente Domino presiden[te]^d circa curam ecclesiarum et
 monasteriorum omnium solercia reddimur · indefessa · solliciti, vt iuxta pastoralis officij
 debitum eorum occurramus dispendijs et profectibus · diuina cooperante clemencia salubriter
 intendamus · Sane dilect[ur]^e in Christo fili[ur]^f abbatissae et conuentus monasterij
 sancte Marie in Vazsteno sub regula sancti Augustini · et vocabulo sancti Saluatoris viuen-
 cium · Lincopensis^g dyocesis · conuestione percepimus · quod nonnulli archiepiscopi et
 episcopi · alijque ecclesiarum prelati et clerici · ac ecclesiastice persone tam religiose quam
 seculares · necnon duces · marchiones · comites · barones · nobiles · milites et laici · com-
 munita ciuitatum, vniuersitates · opidorum, castrorum · villarum et aliorum locorum · ac alie
 singulares persone ciuitatum et diocesum^h et aliarum parcium diuersarum · occuparunt et
 occupari fecerunt · castra · villas · et alia loca · terras · domos · possessiones · iura · et iuris-
 dictiones · necnon fructus · census · redditus et prouentus dicti monasterij et nonnulla alia
 bona mobilia et immobilia, spiritualia et temporalia ad abbatissam et conuentum predictas
 spectancia · et ea detinent indebite occupataⁱ · seu ea^j detinentibus prestant · auxilium ·
 consilium · vel fauorem · Nonnulli eciam ciuitatum · diocesum · et parcium predictarum ·
^lqui nomen Domini in vacuum recipere^l non formidant · eisdem super predictis castris,
 villis · et locis alijs · terris · domibus^k · possessionibus, iuribus et iurisdictionibus · fructibus ·
 censibus · redditibus et prouentibus eorundem et quibuscumque alijs bonis mobilibus et
 immobilibus, spiritualibus et temporalibus ac alijs rebus ad easdem abbatissam et conuentum
 spectantibus · multiplices molestias et iniurias inferunt et iacturas · Quare dicte · abbatissa et
 conuentus · nobis humiliter supplicarunt · vt, cum eisdem valde reddatur difficile pro singulis
 querelis ad apostolicam sedem habere recursum · prouidere ipsis super hoc paterna diligencia

curaremus · Nos igitur aduersus occupatores, detentores · presumptores · molestatores et iniuriatores huiusmodi · illo · volentes eisdem abbatisse et conuentui · remedio subuenire · per quod ipsorum compescatur temeritas · et alijs aditus committendi similia precludatur · fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus · quatenus vos · vel duo · aut vnus vestrum · per vos vel alium seu alios · eciam si sint extra loca, in quibus deputati estis · conseruatores et iudices, prefatis · abbatisse et conuentui efficacis defensionis presidio assistentes · non permittatis^l easdem^m super hijs et quibuslibet alijs bonis et iuribus ad abbatissam et conuentum · predictas spectantibus · ab eisdem vel quibusuis alijs indebite molestari vel eis grauamina seu dampna vel iniurias irrogari · facturi dictis abbatisse et conuentui, cum ab eis vel procuratoribus suis aut eorum aliquo fueritis requisiti, de predictis et alijs personis quibuslibet super restitutione huiusmodi castrorum, villarum, terrarum · et aliorum locorum, iurisdictionum et bonorum mobilium et immobilium, reddituum · quoque ac prouentuum · et aliorum quorumcumque bonorum · necnon de quibuslibet molestijs, iniurijs atque dampnis presentibus et futuris · in illis videlicet, que iudicalem requirunt indaginem · ²-summarie et de plano sine strepitu et figura iudicij² · in alijs vero, prout qualitas eorum exegerit, iusticie complementum · occupatores · seu detentores · presumptores · molestatoresⁿ et iniuriatores huiusmodi · necnon contradictores quoslibet et rebelles · cuiuscumque dignitatis · status · ordinis vel condicionis extiterint · quandocumque et quocienscumque expedierit · auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo · iuuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis · non obstantibus tam felicis recordacionis Bonifacij pape viij predecessoris nostri · in quibus cauetur · ³-ne aliquis extra suam ciuitatem et diocesim · nisi in certis exceptis casibus · et in illis vltra vnam dietam a fine sue diocesis ad iudicium euocetur³ · seu ne iudices et ⁴-conseruatores a sede deputati predicta · extra ciuitatem et dyocesim, in quibus deputati fuerint · contra quoscumque procedere · siue alij vel alijs vices suas committere · aut aliquos vltra vnam dietam a fine dyocesis earundem trahere presumant · dummodo vltra duas dietas aliquis auctoritate presencium non trahatur · seu quod de alijs quam de manifestis iniurijs et violencijs et alijs, que iudicalem indaginem exigunt · penis in eos, si secus egerint, et in id procurantes · adiectis · conseruatores se nullatenus intromittant⁴ · quam alijs quibuscumque constitutionibus a predecessoribus nostris Romanis pontificibus, tam de iudicibus delegatis et conseruatoribus · quam personis vltra certum nummerum^o ad iudicium non vocandis aut alijs editis, que vestre possent in hac parte iurisdictioni aut potestati · eiusque libero exercicio quomodolibet obuiare · seu si aliquibus communiter vel diuisim a predicta sit sede indultum · quod excommunicari · suspendi vel interdicti · seu extra vel vltra certa loca ad iudicium euocari non possunt per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam · ac de verbo ad verbum · de indulto huiusmodi et eorum personis · locis · ordinibus · et nominibus proprijs mencionem · et qualibet alia dicte sedis indulgencia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam presentibus non expressam · vel totaliter non insertam vestre iurisdictionis explicacio in hac parte valeat quomodolibet impediri · et de qua cuiusque^p toto tenore de verbo ad verbum in nostris litteris habenda sit mencio specialis · Ceterum volumus et ^q-apostolica auctoritate^q decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum⁵ · eciam per alium inchoatum · quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico prepeditus · quodque · a · data presencium

sit vobis · et vnicique vestrum in premissis omnibus et eorum singulis · ceptis · et non ceptis presentibus et futuris perpetuata potestas et iurisdiccio attributa · vt eo vigore · eaque firmitate possitis in premissis omnibus ceptis et non ceptis presentibus et futuris · et pro predictis procedere^f · ac si predicta omnia et singula coram vobis cepta fuissent et iurisdiccio vestra et cuiuslibet vestrum in predictis omnibus et singulis per citationem vel^s modum alium perpetuata legitimum exitisset · constitutione predicta super conseruatoribus · et alia qualibet in contrarium edita non obstante · Datum Rome apud Sanctam Mariam [*in*]^t Transtiberim ij nonas Ianuarij, pontificatus nostri anno primo ·

Rubrik i B: Bulla Vrbani pape · vj · scilicet · conseruatorum archiepiscopi Vpsalensis, Lyncopensis ac Strenginensis episcoporum.

^aBulla conseruatorum tillagt i marginalen B. ^bLyncopensi C. ^cStrenginensi B. ^dSå B, C (enligt gängse formulär); presidens A. ^eSå B, C; dilectorum A. ^fSå B, C; filiorum A. ^gLyncopensis C. ^hD.v.s. diocesium. ⁱNasalstreck över sista bokstaven a raderat B; occupatam C. ^jTillagt över raden och här insignerat B; bokstaven e tillagd över raden och här insignerad C. ^kHärefter 1–2 bokstäver raderade A. ^lAndra bokstaven t tillagd över raden och här insignerad B. ^meosdem B, C. ⁿBokstavsföljden to tillagd över raden och här insignerad C. ^oD.v.s. numerum. ^pRättat i marginalen och här insignerat C. ^qauctoritate apostolica C. ^rTillagt över raden och här insignerat B. ^sRättat från utprickat et C. ^tSå B, C; saknas A.

¹⁻¹Jfr Vulg. II Cor. 6,1. ²⁻²För det juridiska uttrycket, jfr J. Alberigo et. al. (utg.), *Concilia oecumenica et generalia Ecclesiae catholicae, Concilium Uiennense a. 1311–1312*, s. 357: ...ut simpliciter et de plano et sine strepitu et figura iudicii.... ³⁻³*Corpus iuris canonici* (ed. Friedberg 1879), vol. 2, sp. 941 f. (Lib. Sext. I, tit. III "De rescriptis", cap. 11). ⁴⁻⁴*Corpus iuris canonici* (ed. Friedberg 1879), vol. 2, sp. 982–983 (Lib. Sext. I, tit. XIV "De officio et potestate iudicis delegati", cap. 15). ⁵För ordet i betydelsen 'rättsfall' se GMLS: articulus 5.

9896

1379 januari 4

Kyrkan Santa Maria
in Trastevere i Rom

Påven Urban VI tillskriver abbedissan och systrakonventet i S:ta Marias kloster i Vadstena i Linköpings stift av augustinregeln och av den orden som kallas den helige Frälsarens. Efter suppliker av brevmottagarna ger påven fullmakt åt två klosterbröder, som valts av abbedissan och konventet, att höra bikt från klostrets tjänare och att lösa dem från deras synder, utom i de fall då påvestolen ska rådfrågas, vidare att utdela nattvarden och andra kyrkliga sakrament till tjänarna samt att begrava dem på klostrets kyrkogård utan annat tillstånd. Beslutet påverkas inte av sedvänjor, bestämmelser och statuter utfärdade av påven Clemens V eller dennes företrädare.

Avskrifter: [A] i Liber privilegiorum monasterii Vadstenensis, hs A 19, fol. 30v–31r, Sv. Riksarkivet; [B] i hs A 22, fol. 9r, Kungl. biblioteket, Stockholm.

SDHK nr 11406.

Faksimil: *Corpus codicum Suecicorum medii aevi*, vol. XI (1950), s. 64–65 (av A).

Regest: *Celses Bullarium* (1782), s. 141, nr 13.

Om bullan se T. Höjer, *Studier i Vadstena klostrets och birgittinordens historia* (1905), s. 96 med not 3, och T. Nyberg, *Birgittinische Klostergründungen des Mittelalters* (1965), s. 63 f.